

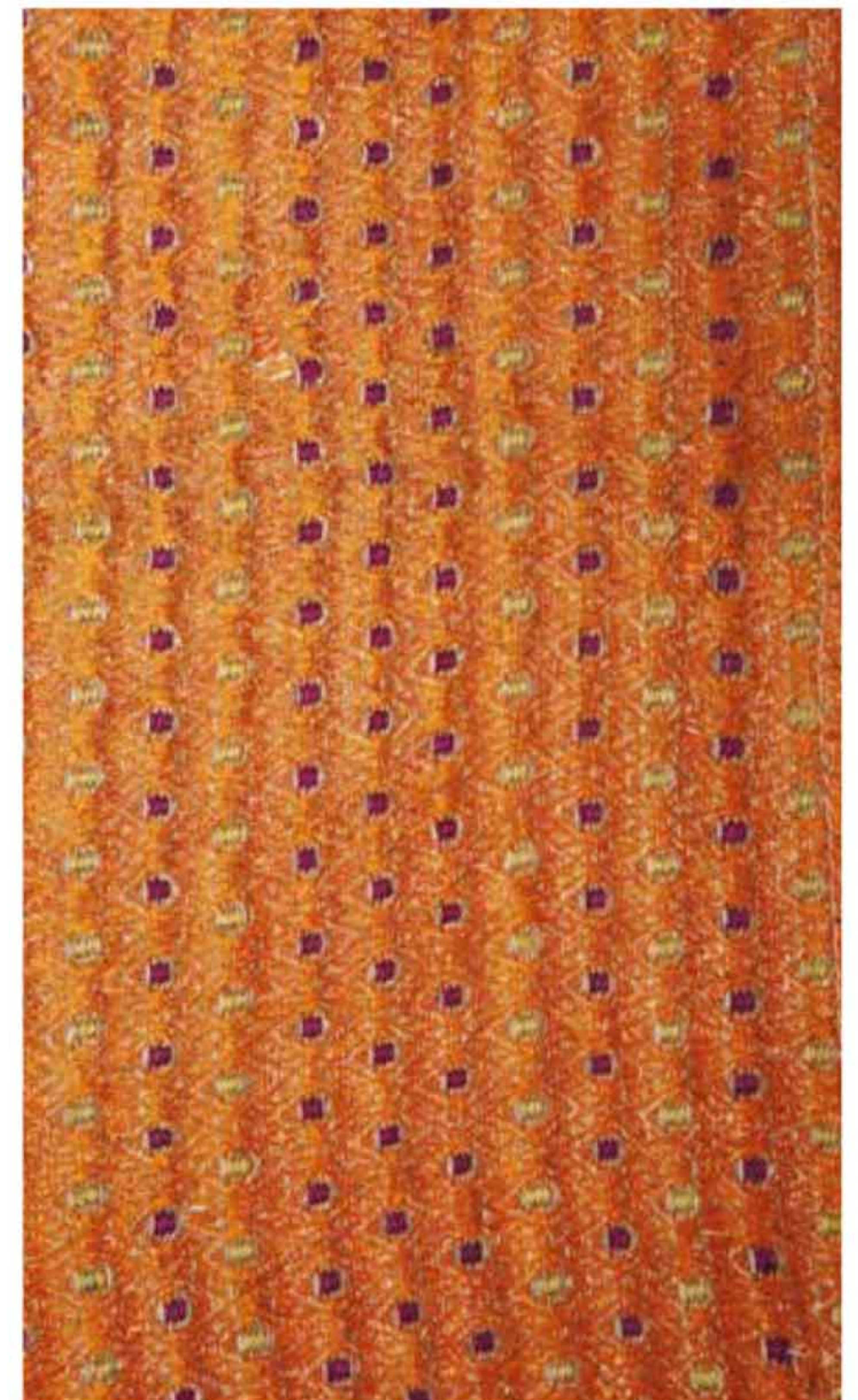
ผ้า

ผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัย ๔ สิ่งของจำเป็นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ในอดีตสังคมเกษตรกรรมทุกครัวเรือนได้รับการศึกษาถ่ายทอดวิชาการทอผ้าเพื่อใช้สอยในครอบครัว การแต่งกายชาวภาคใต้ใช้ผ้าหลายรูปแบบ ทั้งผ้าฝ้าย ผ้าแพร ผ้าเขียนลายเทียน ผ้ามัด - ย้อม อันเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากภาคอื่น ๆ ในอดีตโดยทั่วไปชาวปักษ์ใต้นิยมนุ่งผ้าคล้ายผ้าขาวม้ามีสีแดง การนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือบาติกที่มีลวดลายสีสันทากหลายเป็นความนิยมในช่วงหลัง ซึ่งได้รับอิทธิพลของผ้ามาเลเซีย อินโดนีเซีย ชาวไทยมุสลิมภาคใต้นิยมนุ่งโสร่งที่มีความคล้ายกับผ้าขาวม้าของภาคอีสาน ผู้ชายส่วนใหญ่จะนิยมนุ่งผ้าโสร่ง ผู้หญิงจะนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือผ้าบาติก ปัจจุบันคนใต้ส่วนใหญ่ก็จะนุ่งเสื้อผ้าตามสมัยนิยมที่มีขายอยู่ตามท้องตลาดทั่วไป ผ้าที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ เช่น ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ผ้าทอพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา ผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง เป็นต้น

ผ้ายกเมืองนคร

ผ้ายกเมืองนคร เป็นผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการยกย่องว่าเป็นผ้ายกที่ลวดลายสีสันทันจิตตรงงดงามเป็นแบบอย่างผ้าชั้นดี ซึ่งน่าจะทำสืบเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย หรือรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวกันว่า เมื่อครั้งเมืองนครศรีธรรมราชยกกองทัพไปปราบกบฏเมืองไทรบุรีและได้กวาดต้อนครอบครัวเชลยกลับมา พร้อมทั้งช่างฝีมือต่าง ๆ รวมทั้งช่างทอผ้ายก หลังจากนั้นจึงพัฒนาการทอผ้ายกขึ้นอันเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับความรู้ดั้งเดิมโดยใช้กรรมวิธีการทอที่สลับซับซ้อนด้วยความพิถีพิถัน ประกอบกับวัสดุที่นำมาทอเป็นสิ่งที่สูงค่ามีราคา จึงปรากฏหลักฐานว่าผ้ายกเมืองนครเป็นงานประณีตศิลป์ชั้นเยี่ยมมาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จนเป็นเอกลักษณ์ของการทอผ้ายกเมืองนครที่ขึ้นชื่อในเวลาต่อมา

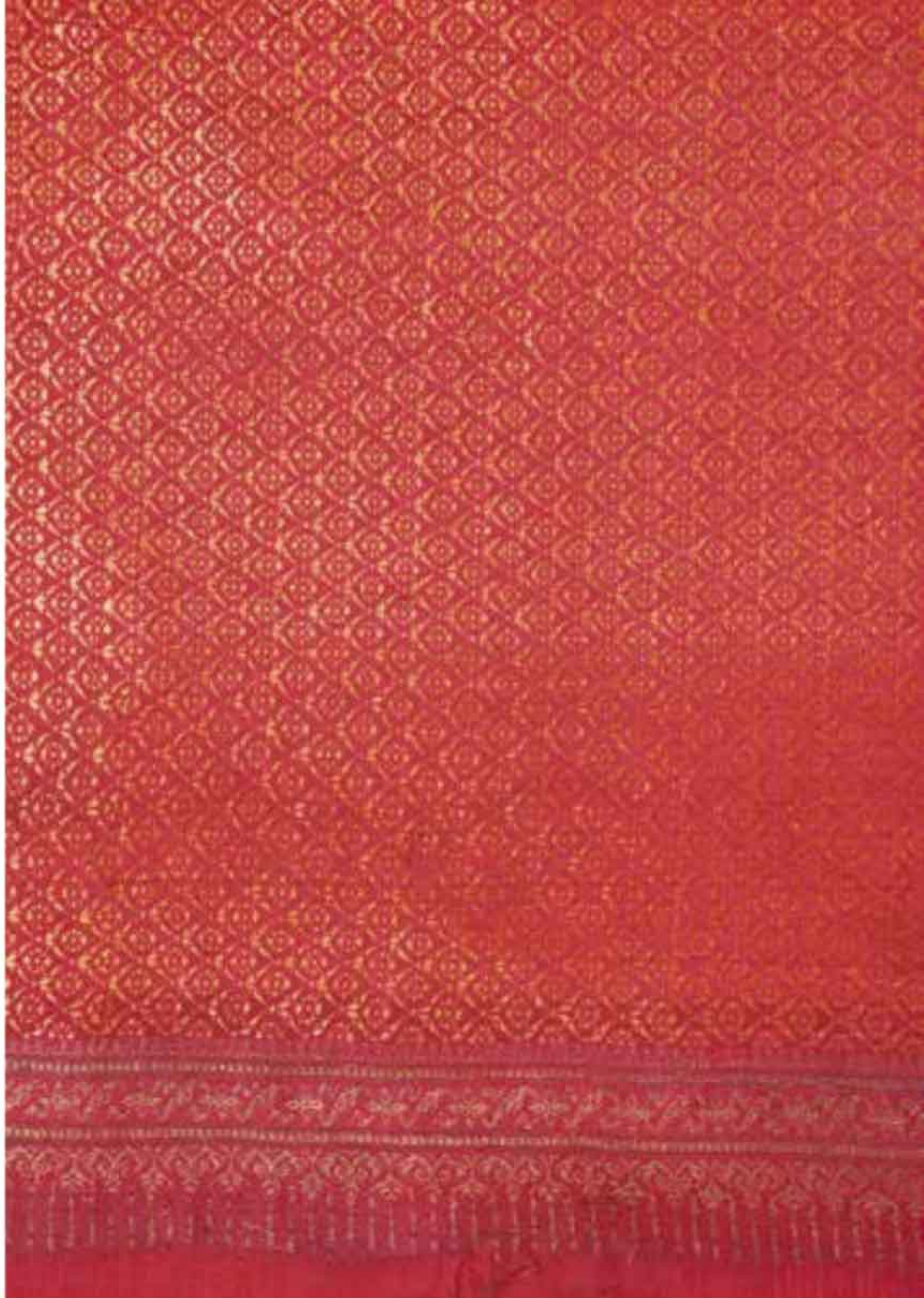
ขั้นตอนและวิธีการทอผ้ายกเมืองนครคล้ายการทอผ้าซิดหรือผ้าจก ต่างกันที่บางครั้งผ้ายกเมืองนครจะทอเป็นลวดลายพิเศษ มีตะกอเขาลอยยกดอกแยกเส้นยืนต่างหาก ซึ่งจะยกครั้งละกี่เส้นก็ได้ตามลวดลายที่ได้ออกแบบไว้ อีกทั้งมีลายมีเชิงที่แปลกออกไป การทอจึงต้องใช้ขั้นตอนและวิธีการเก็บลายด้วยไม้เรียวปลายแหลม ตามลวดลายที่กำหนดจนครบ คัดยกเส้นยืนขึ้นเป็นจังหวะ มีลวดลายเฉพาะส่วนสอดเส้นพุ่งไปสานขัดตามลายที่คัดไว้ การเก็บตะกอเขาลอยยกดอกเพื่อผู้ทอจะได้สะดวกไม่ต้องคัดเก็บลายทีละเส้น อันเป็นความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และเทคนิคเฉพาะตัวของช่างแกะดอกผูกลาย การร้อยตะกอเขาลายนี้ใช้เวลามาก เพราะต้องทำด้วยมือทั้งหมด บางลายต้องใช้เวลากว่าเดือนกว่าจะมัดเขาแล้วเสร็จ และเมื่อร้อยตะกอเสร็จแล้วถ้าเป็นก็กระตุกจะทอได้อย่างรวดเร็วแต่ถ้าเป็นก็โบราณจะทอได้ช้า การทอผ้ายกดอกนี้สามารถตกแต่งลวดลายให้สวยงามหลากสีสันท

ผ้ายกเมืองนคร

ผ้ายกเมืองนครมี ๓ รูปแบบ ได้แก่ ผ้าแบบมีกรวยเชิงซ้อนหลายชั้น กรวยเชิงจะมีความละเอียดอ่อนช้อย ลวดลายหลายลักษณะประกอบกัน ริมผ้าจะมีลายขอบผ้าเป็นแนวยาวตลอดทั้งผืน พื้นผ้าจะมีการทอสลัด้วยเทคนิคการมัดหมี่เป็นสีต่าง ๆ เช่น แดง น้ำเงิน ม่วง ส้ม น้ำตาล ลายทองผ้าพบนิยมทอผ้าพื้นและยกดอก เช่น ยกดอกลายเกร็ดพิมเสน ลายดอกพิกุล เป็นต้น นิยมทอด้วยเส้นทอง เป็นผ้าสำหรับเจ้าเมือง ขุนนางชั้นสูงและพระบรมวงศานุวงศ์ ผ้าแบบมีกรวยเชิงชั้นเดียว ลักษณะกรวยเชิงจะสั้น ทอคันด้วยลายประจำยามก้ามปู ลายประจำยามเกลียวใบเทศ ไม่มีลายขอบในส่วนของลายทองผ้านิยมทอด้วยเส้นไหมเป็นลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายดอกพิกุล ลายก้านแย่ง ลายดอกเขมร ลายลูกแก้วผุด เป็นต้น นิยมทอด้วยเส้นทองหรือเส้นเงิน เป็นผ้าสำหรับคหบดีและเจ้านายลูกหลานเจ้าเมือง และผ้าแบบมีกรวยเชิงขนานกับริมผ้า ลวดลายกรวยเชิงถูกดัดแปลงมาไว้ที่ริมผ้าด้านใดด้านหนึ่ง โดยผสมดัดแปลงนำลายอื่นมาเป็นลายกรวยเชิงเพื่อให้สะดวกในการทอและการเก็บลายสามารถทอได้เร็วขึ้น ผ้าลักษณะนี้มีทั้งทอด้วยไหม ทอด้วยฝ้ายหรือทอผสมฝ้ายแกมไหม เป็นผ้าสำหรับสามัญชนทั่วไปใช้นุ่ง ที่พบจะเป็นผ้านุ่ง สำหรับสตรี หรือใช้เป็นผ้านุ่งสำหรับเจ้านาคในพิธีอุปสมบท

ส่วนลวดลายผ้ายกเมืองนครส่วนใหญ่เป็นลวดลายที่พบเห็นได้อยู่รอบตัวของช่างทอผ้า ลวดลายเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลายพันธุ์ไม้ เช่น ลายดอกพิกุล ลายดอกพิกุลแก้ว ลายดอกพิกุลล้อม ลายดอกพิกุลก้านแย่ง ลายดอกพิกุลสลัลายลูกแก้ว ลายดอกมะลิร่วง ลายดอกมะลิตูมก้านแย่ง ลายดอกไม้ ลายใบไม้ ลายเครือเถา ฯลฯ กลุ่มลายสัตว์ เช่น ลายม้า ลายหางกระรอก ลายหิ้งห้อยชมสวน ลายแมงมุม ก้านแย่ง ฯลฯ กลุ่มลายเรขาคณิต เช่น ลายเกล็ดพิมเสนทรงสี่เหลี่ยม ลายเกล็ดพิมเสนรูปเพชรเจียรระโน ลายก้านแย่ง ลายราชวัติ (ลายยกดอกก้านแย่งหรือลายหลังนกเขา) ลายเก้าเกี ลายดาสมุก ลายตาราง ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มลายเบ็ดเตล็ด เช่น ลายไทยประยุกต์ ลายไทยประยุกต์ผสม ลายพิมพ์ทอง รวมทั้งลายอื่น ๆ ที่ไม่ทราบชื่อลาย